

OPPILAIEN JA HENKILÖKUNNAN SUOJAAMINEN VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

1. Väkivaltilanteisiin puuttuminen

Perusopetuslain 29 §:n mukaisesti kaikilla oppilailla on oikeus sekä fyysisiltä että psyykkisiltä puitteiltaan turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallinen oppimisympäristö on myös opettajien ja muun henkilökunnan laadukkaan ja tuloksellisen toiminnan perusta. Perustuslain 7§:n mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

a) Oppilaaseen kohdistuva väkivalta

Väkivaltilanteeseen puututaan välittömästi.

- Aikuinen puuttuu tilanteeseen ja pyrkii rauhoittamaan tilanteen ensisijaisesti puhumalla ja tarvittaessa erottamaan osapuolet toisistaan. Mikäli tilannetta ei saada rauhoittumaan, hankitaan apua (koulun muut aikuiset, poliisi).
- Oppilas toimitetaan tarvittaessa terveydenhoitajan tai lääkärin vastaanotolle.
- Väkivaltilanteen osapuolet viedään tarvittaessa rauhoittumaan eri tiloihin aikuisen valvontaan.
- Väkivaltilanteesta ilmoitetaan rehtorille, joka päättää jatkotoimenpiteistä (esim. lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus)
- Väkivaltilanteesta täytetään ilmoituslomake (liite 1).
- Viikon sisällä tapahtuneesta täytetään ilmoituslomakkeen seurantaosa yhdessä uhrin kanssa (liite 1).

Uhri ja väkivallan tekijä ovat molemmat oppilaita

- Kaikkien osapuolten huoltajiin otetaan yhteyttä välittömästi ja sovitaan yhteisneuvottelu.
- Tarvittaessa osapuolet ohjataan oppilashuollon tuen piiriin.

Väkivallan tekijä on aikuinen

- Kyseessä on aina rikos, jonka selvittää poliisi.

b) Koulun aikuisiin kohdistuva väkivalta

Väkivaltaan puututaan aina ja pyritään rauhoittamaan tilanne. Väkivaltilanteessa kukaan ei saa jäädä yksin, vaan avuksi on nopeasti saatava toinen aikuinen.

- Jos tilanne ei rauhoitu koulun keinoin, kutsutaan poliisi.
- Tapahtuneesta ilmoitetaan rehtorille.
- Uhri ohjataan tarvittaessa työterveyshuoltoon tai päivystykseen.
- Väkivaltilanteesta täytetään haittailmoitus (kopiokoneelta), joka toimii myös seurantalomakkeena.
- Rehtori toimittaa haittailmoituksen työsuojelupäällikölle.
- Tarvittaessa rehtori tekee rikosilmoituksen poliisille ja ilmoittaa asiasta sivistystoimenjohtajalle.

Väkivallan tekijä on oppilas

- Rehtori ottaa yhteyttä välittömästi oppilaan huoltajaan.

- Tarvittaessa rehtori järjestää yhteisneuvottelun, johon kutsutaan väkivallan uhri, oppilas, huoltajat ja kuraattori.
- Tarvittaessa käynnistetään yksilökohtaisen oppilashuollon prosessi monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

c) Koulun aikuiseen kohdistuva solvaaminen ja nimittely oppilaan toimesta

Opettajaan kohdistuvaan loukkaavaan kielenkäyttöön puututaan aina. Tapauksesta ilmoitetaan huoltajalle.

Tapauksessa on arvioitava, onko kyse rikoslain 24 luvussa tarkoitettusta kunnianloukkaukseksi luettavasta solvauksesta tai nimittelystä, josta asianomainen voi tehdä poliisille tutkintapyyntö.

Rikoslain 25 luvussa säädetään laittomasta uhkauksesta, jonka seurauksena uhattu henkilö voi tuntea turvallisuutensa olevan vakavassa vaarassa. Jos opettajaa uhataan ja hänellä on perusteltu syy pelkoonsa, voi hän tehdä asiasta poliisille tutkintapyyntö.

Rehtori ilmoittaa oppilaan huoltajalle, jos tapauksesta tehdään tutkintapyyntö poliisille. Työsuojelun haittailmoitus kirjataan.

d) Koulun aikuisia kohtaan kohdistuva solvaaminen ja nimittely huoltajien tai muiden aikuisten toimesta

- Tapauksesta ilmoitetaan välittömästi rehtorille.
- Tapauksesta tehdään työsuojelun haittailmoitus.
- Työterveyshuolto tai muut terveydenhuollon ammattilaiset antavat asiantuntija-apua.
- Tilannearvion jälkeen tehdään tarvittaessa tutkintapyyntö.

2. Koulukiusaaminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan muun muassa sitä, että joku oppilas joutuu jatkuvasti kiusaamisen kohteeksi. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, yksin jättämistä, ilkeitä puheita takanapäin tai mitä tahansa sellaista toimintaa, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Se merkitsee usein myös uhrin eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä.

Kiusaaminen voi olla myös opettajan ja oppilaan välistä. Kiusaamiseen osallistuvat nekin, jotka eivät uskalla puuttua - ehkä peläten itse joutuvansa kiusaamisen kohteeksi. Kiusaamisella on negatiivisia vaikutuksia sekä kiusatun että kiusaajan fyysiselle sekä psyykkiselle hyvinvoinnille.

Kiusaamisesta on siis kyse, kun yhdelle ja samalle henkilölle aiheutetaan tahallaan ja toistuvasti pahaa mieltä. Kiusatun on vaikea puolustautua kiusaajaa/kiusaajia vastaan. Kaikki erimielisyydet ja välienselvittelyt eivät ole kiusaamista.

Ohjeet opettajalle oppilaiden välisten kiusaamistapausten käsittelyyn

PUUTU KIUSAAMISEEN VÄLITTÖMÄSTI

- kun huomaat kiusaamista, lopeta tilanne heti

SELVITÄ KIUSAAMISTILANNE RAUHALLISESTI JA PUOLUEETTOMASTI

- mitä on tapahtunut
- kiusaamistilanteen osapuolet

KESKUSTELE KIUSATUN KANSSA

- kirjataa lomakkeeseen tapahtumien kulku oppilaan kertomana
- vakuuta oppilaalle, että kiusaamisen ilmitulo on oikein ja että hänen turvallisuudestaan pidetään huolta
- kirjaa seuranta lomakkeeseen
- tiedota huoltajille

KESKUSTELE KIUSAAJAN KANSSA

- tapahtumien kulku oppilaan kertomana
- vältä ”miksi” -kysymyksiä, koska syyllisyyskysymyksistä kiistely lukkiuttaa tilanteen
- päätetään kiusaamisen lopettamisesta
- oppilas allekirjoittaa lupauksen toimintatavastaan jatkossa
- tiedota huoltajille
- sovitaan mahdollisista korvauksista
- sovitaan seurannasta

Koska kiusaaminen on useimmiten ryhmäilmiö ja koskee laajemmin koko luokkaa, on asian käsittely tältä pohjalta yleensä tarpeen koko luokan kanssa (Ks. Salmivalli 1999: Kiusaaminen ryhmäilmiönä).

Kiusaamistapauksia selvittävät alakoulussa kiusaamistapahtumaan osallisten luokanopettajat ja kyseisen luokan erityisopettaja, yläkoulussa kiusaamistapahtumaan osallisten luokanvalvojat ja opinto-ohjaaja. Tarvittaessa kiusaamistapahtuman käsittelyyn osallistuu myös rehtori. Kiusaamistapaukset käsitellään viipymättä ja käsitellyt kiusaamistapaukset kirjataan Wilmaan.

3. Opettaja tai muu koulussa työskentelevä aikuinen kiusaajana

Kiusaamisesta on myös kyse, jos opettaja esimerkiksi nöyryyttää oppilasta julkisesti, vitsailee hänen heikkouksillaan, loukkaa hänen fyysistä koskemattomuuttaan tai käyttäytyy arvaamattomasti ja aggressiivisesti. Kiusaaminen voi olla myös oppilaiden epätasapuolista kohtelua, lainvastaisia kurinpitokeinoja tai puuttumattomuutta koulukiusaamiseen.

Tilanteesta on oltava yhteydessä rehtoriin, joka vastaa siitä, että kyseinen toiminta saadaan loppumaan.

4. Nettikiusaaminen

Netti on vain väline ihmisten toiminnalle, joten lähes kaikki perinteisen kiusaamisen muodot kuten pilkka, juorut, uhkailu ja syrjintä, ilmenevät myös netissä. Nettikiusaajat voivat myös huijata itselleen toisen käyttäjän varusteita verkkopeleissä tai lähetellä ilkeitä viestejä toisen nimissä. Nettikiusaaminen on usein jatkoa koulussa tapahtuvalle kiusaamiselle ja kiusaaja on yleensä kiusatun tuttu.

5. Sukupuolinen häirintä

Sukupuolista häirintää on esimerkiksi

- nimittely (homottelu, huorittelu)
- vihjailevat ilmeet ja eleet
- härskit puheet ja kaksimieliset vitsit
- pukeutumista, vartaloa tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- tungetteleva koskettelu
- pornoaineiston esille asettaminen, seksuaalisesti värittyneet kirjeet, puhelinsoitot tai sähköpostit
- fyysinen koskettelu, seksuaalisväritteiset ehdotukset tai vaatimukset
- seksuaalinen väkivalta

Jos näet häirintää tai ahdistelua koulussa, sano häiritsijälle, että hänen käyttäytymisensä on loukkaavaa ja että hänen on lopetettava.

- Pidä ahdisteltavan puolta
- Tue ja usko häirintää kokenutta.
- Älä vähättele tapahtunutta tai äläkä syytä ahdisteltua häirinnästä.

Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä on tasa-arvolain 7 §:ssä kiellettyä syrjintää sukupuolen perusteella. Syrjinnänkielto koskee myös perusopetusta antavia oppilaitoksia.

6. Väkivallan, kiusaamisen sekä häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Koulun järjestyssääntöjen tarkoituksena on turvata koulutyön häiriintymätön sujuminen, taata koulu yhteisön jokaisen jäsenen työrauha ja oikeusturva sekä luoda miellyttävä opiskelu ympäristö. Järjestyssäännöt kerrataan tarvittaessa, vähintään kuitenkin kerran vuodessa. Säännöt on luettavissa koulun kotisivuilla, Wilmassa ja koulun ilmoitustaululla.

Niissä asioissa, joista ei järjestyssäännöissä erikseen määrätä, noudatetaan voimassa olevia lakeja ja asetuksia sekä muita annettuja määräyksiä ja ohjeita, kuten esim. opettajien, koulun henkilökunnan ja koulukuljetuksia hoitavien kuljettajien ohjeita sekä erikseen annettavia tilakohtaisia käyttöohjeita, ensiapuohjeita jne.

Yleisiä ohjeita

- Oppilaat opiskelevat koulussa ohjeistetusti, ohjatusti ja valvotusti.
- Välitunnit vietetään koulun alueella ja niitä valvotaan.
- Hyvät tavat ovat osa koulun jokapäiväistä toimintaa.
- Oppilaita osallistetaan esim. oppilaskuntatoiminnan avulla ottamalla heidät mukaan koulun sääntöjen päivittämiseen sekä luomaan kouluun hyvää yhteishenkeä.
- Kaikki koulussa työskentelevät aikuiset puuttuvat epäasialliseen, väkivaltaiseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen sekä kiusaamis- ja häirintätapauksiin.
- Kiusaamiseen puututaan välittömästi, kun siitä saadaan tieto. Tarvittaessa teetätetään tilannekartoituksia kiusaamisesta kyselyillä. Huoltajia pyydetään ottamaan ensisijaisesti yhteyttä oppilaan omaan luokanopettajaan/luokanvalvojaan välittömästi kiusaamisen alettua.
- Väkivalta- ja kiusaamistapaukset selvitetään edellä esitetyllä tavalla.
- Huoltajia ohjataan tarvittaessa käymään lapsen kanssa terveydenhoitajalla tai lääkärissä tarkistuttamassa vammat.
- Rehtori voi tarvittaessa evätä oppilaalta opetukseen osallistumisen jäljellä olevan työpäivän ajaksi, mikäli oppilas on vaaraksi muiden oppilaiden tai koulun aikuisten turvallisuudelle tai opetus häiriintyy kohtuuttomasti.

7. Tiedottaminen, perehdyttäminen ja seuranta

Oppilaiden suojaaminen väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä –suunnitelmasta tiedotetaan koulun henkilöstölle opettajainkokouksissa sekä oppilaskunnalle ja huoltajille vuosittain syyslukukauden alkaessa.

Suunnitelma päivitetään tarvittaessa ja viimeistään opetussuunnitelman päivittämisen yhteydessä. Suunnitelman päivittämisestä vastaa rehtori.

Ajantasainen suunnitelma on nähtävillä Lemmin opetussuunnitelman kohdassa 1.6. Lemmin opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat (peda.net).

OPPILAIDEN SUOJAAMINEN VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ
Liite 1

KIRJAUS KOULUSSA TAPAHTUNEESTA VÄKIVALLANTEOSTA

Tapahtuma-aika _____ / _____ 20____ kello _____

Koulu _____

1. Mukana osallisina olleiden nimet

---

2. Selostus tapahtumien kulusta:

---

3. Mahdolliset todistajat

---

4. Koulun toimenpiteet

---

5. Tiedottaminen koteihin

---

7. Seuranta (n. viikon kuluttua tapahtuneesta)

ajaksi sovittu ____/____20__

Lemillä _____/_____ 20__

Allekirjoitukset:
